

po 3krat in celo 6krat, ampak oni imajo še posebne drevesa pod brazdače (Untergründpflüge), ktere podbrazdino, to je spodnjo perst ali publico rahljajo, tergače (Reispflüge), s katerimi zemljo poprek orjejo, teške brane in valjarje z dolzimi zobmi, da zemljo prav globoko predelajo, zrahljajo in očistijo.

Navadni pridelki na Angleškem in v Škocii so pa sledeči:

Repa (turnips) je kraljica angleških pridelkov; v nekterih krajih je 4. del svetá, v družih 6. del z repo obsejan. Ker je ondi jesen že bolj merzla, je ne sejejo na sterniša, ampak na praho že mesca rožnika. Ker Anglež vso jarino: ječmen, ovës in bob že mesca maliga travna v zemljo spravi, ima časa dovolj zemljiše za repo dobro obdelati, kar tudi tako skerbno opravlja, da je kaj! Nekteri kmetovavci za repo po 6krat orjejo. Ravno tako obilo ji pa tudi gnojijo, včasih na en oral navozijo 852 centov gnoja. Za tega voljo pa tudi ni čuda, zlasti če še repi vgodno podnebje na Angleškem primerimo, da na enim oralu po 600 do 700 centov repe pridelajo in svojo živino dobro redijo, ki jim obilnost živeža z obilnim gnojem povrača. Repa se tedaj smé po pravici kraljica Angleškiga kmetovanja imenovati, po kateri se vsi drugi pridelki ravnajo.

Še le poslednji čas so se poprijeli tudi pése, med katero tu in tam tudi korenje sejejo.

Bob je za repo drugi sad, kateriga obilo pridelujejo, ker mu močno gnojé. Posihmal, kar je jel krompir tudi na Angleškem gnjiti, pa še več bôba pridelujejo. Angleški bob je okrogel, drobneji in tudi veliko bolji, kakor naš.

Pšenice izmed žita na Angleškem in v Škocii nar več pridelujejo. Redkokterikrat se vidi rêž na polji; pšenica je poglavitno žito. Scer pa — saj kar sim jez vidil — ni res, da bi na Angleškem sejali tako imenovano debelo pšenico (angleško pšenico, triticum turgidum); njih pšenica je naša navadna resnica (Bartweizen) in golica (Kolbenweizen). Sejejo jo mesca kimovca ali oktobra, poldrugi vagán na en oral, z mašinami v verstah po 6 do 10 palcov saksebi; pridelajo je na oralu 48¹/₂ do 49¹/₃ vaganov.

Ovsa in ječmena za pšenico nar več sejejo, posejejo ju 2³/₁₀ do 3²/₃ vaganov na oral; pridelk ovsa se potem spreminja od 37 do 55 vag. pridelk ječmena pa od 37 do 49.

Detelje tudi o 4 ali 6letnim kolobaru dokaj sejejo.

Malo sadijo pese, krompirja, graha, ogeršice, lanú, hmelja, nemške in turške detelje.

Poljsko kolobarenje (turnus) je večidel po celim Angleškem po enim kopitu, ker 4letno verstenje je skoraj povsod navadno. 1. leto: repa, na gnoj; 2. leto: ječmen ali ovës z deteljo; 3. leto: detelja, in 4. leto: pšenica. — V Škocii je 5letno verstenje navadno, namreč 1. leto: repa, na gnoj; 2. leto: ječmen z deteljo in travo; 3. leto: detelja; 4. leto: detelja, in 5. leto: ovës.

Poslednji čas so se jeli tudi 6 in 7letniga kolobarenja poprijemati v sledeči versti: 1. leto repa, na gnoj; 2. leto: ječmen z deteljo; 3. leto: detelja; 4. leto: ovës; 5. leto: bôb ali krompir, na gnoj; 6. leto: pšenica — ali 1. leto: repa, na gnoj; 2. leto: detelja in trava; 3. leto: detelja; 4. leto: detelja; 5. leto: ovës; 6. leto: bôb, na gnoj; 7. leto pšenica.

V nekterih krajih so tudi nemško deteljo (metelko) v versto vzeli, pa se prepričali, da po nji se ne obnašata ne krompir ne pšenica dobro.

Vzrok visoke stopnje, na kateri se Angleško kmetijstvo znajde, ni ravno samo kmetovanje, ampak 1) stare žitne postave, 2) velike kmetijstva z najemstvom, 3) velike fabrike, in 4) znajdbe koristnih kmetijskih mašin so pripomogle k slavni povzdigi Angleškiga kmetijstva.

(Dalje sledi.)

Za podúk in kratki čas.

Od rokodelcov in za rokodelce.

Zakaj, mojster Černe, vpraša župan, ste danes tako kisliga obraza?

I, zakaj nek bi ne bil! saj sami véste, odgovori mojster Černe, da se spet en nov mizár (tišlar) v našo sosesko sili. Že tako ni mogoče človeku pošteno izhajati.

Čista resnica je — poterdijo pričujoči — kar Černe pravi, in mermrajo od slabih časov, da tacih še nikdar ni bilo.

Prijatli, jim župan v besedo seže, to je že stara pesem. Naši predniki so ravno tako tožili, kakor mi, zoper slabe čase so godernjali ljudje pred 100 letiravno tako, kakor mi danes. Vendar vam pa nočem tajiti, da gré sedaj rokodelcu zares teško za krajcar.

Vse bi pa še bilo, reče Černe, če bi dan današnji le mogoče bilo, v stanovitnim zaslužku ostati, pa kaj? komaj človek misli, da mu za delo ne bo treba skerbeti, se že pritêpe eden in drug, ki ga spodjeda in mu zaslužek krajšati hoče.

Če Bog vstvari zajca, mu vstvari tudi travo, zaverne župan; pa zajc si mora trave iskati. Ljudí je zmiraj več na svetu. Kjer je pa veliko ljudí in vsak živeti hoče, ne more drugač biti, da eden spodriva družiga. Ali hočete ljudí pobiti, da jih ne bo!

Tega ne, odgovori Černe.

Kaj družiga je tedaj početi, kakor z umam, pridnostjo in poštenostjo prekositi druge, ki so našiga rokodelstva — povzame besedo župan. Tistih časov ni več in jih bo zmiraj manj, ko so ljudje dobro živeli, čeravno so se le malo izučili in še brati in pisati niso znali. Dandanašnji se ne opravi s pridnostjo in poštenostjo vse; ampak z vednostjo, ktera zmiraj s časom napredje, morete biti združene pridnost in poštenost; potlej se zaslužka ne manjka, čeravno je 5 rokodelcov ondi, kjer sta nekda le dva bila. Tisti bo nar bolje oral, ki ima omenjene 3 lastnosti. Rokodelci se ne morete pritožiti, da je sedaj vse drago, ker ravno pri vaših izdelkih, ki jih od vas kupujemo, se dragíne prepričujemo dovolj. Polahkama živeti, sedaj nikjer prav ne gré. Če se tu in tam kak nov rokodelc v sosesko vzame, je to dobro za sosesčane, če nov rokodelc lepši in boljši dela in morebiti tudi cenejši. Se vé, da bi marsikterimu dišalo edinimu svojiga rokodelstva v celi soseski biti, ker potem bi sosesčani plesati mogli kakor bi on piskal. Če ni novíneec veliko vreden, se bo to kmalo pokazalo; ljudje ga bojo kmalo spoznali, in starejemu rokodelcu se potem ni treba bati, da bi mu škodoval ali ga spodrnil. Kmalo bo pobral svoje kopita in odlazil, od kodar je prišel; ali ne véste, kako se je mogočnemu šivarju godilo v Levškim mestu?

Nam ni znano, odgovori Černe.

Vam čem povedati. Pred nekoliko leti se je vsehil'vimenovano mesto nek šivar, ki so mu sploh le „gospodski šivar“ rekli. Ljudje so mislili, da je kaj umešten, ker je rekel, de je bil v Parizu, Londonu in na Dunaji. Znal je dobro plesati in jezdariti; po nar novejši šegi je bil napravljen in dišal je vedno po žlahnih di-

šavah; imel je veliko svitlo iglo na persih verh srajce; je obračal debele perstane na perstih, se je igral s pečatami na dolzih, po videzu zlatih ketnicah pri uri; ošaben je bil, da je smerdel. Pa ni dolgo terpelo, so ga ljudje bahača, postopača imenovali, kterimu je bilo za vse drugo bolj mar, ko za svoje rokodelstvo. Če mu je kdo kaj delati dal, ni bilo dočakati izdelka, in drag je bil, da v drugič ni nobeniga v pest dobil. Kmalo je bil brez dela in jo je potegnil. Drugi šivarji, ki so se ga od konca strašno bali, niso po njem prišli ob delo.

Tako, ljubi moj Černe, sklene župan, še ni vsačiga noviga rokodelca že naprej bati. Če je pa umetniši kakor drugi, če lepši, boljši in cenejši dela, kakor drugi, je prav, da kaj zasluži, ker je to tudi za sosesko bolji. Treba je res, da se za umetne, pridne in poštene domače rokodelce skerbí, da zamorejo pošteno s svojo družino izhajati, — ali nemarne starokopitneže podpirati bi bila pregreha nad celo sosesko!

Černe ni mogel zoper to nič nasproti reči — in umolkne. Z—c.

Potovanje po Laškim.

Spisal M. Verne.

6. pismo.

Dragi prijatelj!

V Jakinu.

Drugi dan, 13. rožnika, sim jo iz Pezara odrinil in se od konca po prijetnih in dobro obdelanih gričih, potem pa spet po ravnim pri morji peljal. Pervo mestice od Pezara naprej pri morji je „Fano“, ki steje 6 do 7000 duš. Tù sim pa le memo šel v Sinigaljo, od kodar je sedanji papež Pij IX. demá. Sinigalja je lepo mestice z ravnimi, širokimi ulicami pri morji, v ktero se tù reka Misa izliva. Mesto ne šteje čez 8000 duš, ki imajo vsako leto od 20. maliga do 10. velikiga serpana že v starodavnih časih sloveč somenj, kamor so nekđaj tudi kupci iz Krajskiga zahajali. Še naši Pivčani ga poznajo, ker pravijo na primér: „Kam grés?“ V Sinigaljo po česin!“

V Sinigalji se nisim več mudil ko štiri ure. Ob dvéh popoldne sim se vzdignil in naprej v Jakin hitel.

Jakin (Ancona) leži na berdu srednje visociga hriba, in je, kar kupčijo zadene, pervo mesto vsih papeževih dežel. V primeri ljudi, ki jih je mende do 30.000, je mesto le majhno, desiravno so hiše silno visoke in večidel po petero podstropij imajo. Luka ali barkostaja (porto), ktero dva jeza oklepata, je silno lepa in tudi za nar večí barke dovolj globoka. Na enim teh jezov stoji še Trajanov častljiv obok iz beliga marmeljna, ki še ni veliko poškodovan. Velika in zavolj velike starosti časti vredna cerkev svetiga Kiriaka stoji nar višej verh hriba prav na robu nad morjem. — V Jakinu sim ogledal tudi slovečo zdravilnico za nore, in prav lepo, tode majhno poslopje, kjer se kupci shajajo. — Jakin mi je močno dopadel; tù je vse pridno, vse dela in se giblje od zore do mraka, kakor pri nas v Terstu in mende v vsakim kupčijskim mestu. Jakin bi bil lahko po svoji legi pervo kupčijsko mesto celiga jadranskiga morja!

V Macerati.

Desiravno mi je bilo prav kratkočasno v Jakinu, se vender nisim dolgo mudil, temuč 14. dan rožnika sim jo ob enajstih pred poldnem naprej potegnil. — Cesta ne gré več po ravnim, temuč gor pa dolj čez griče in hribe nekake belkaste zemlje; kamnja tù ni viditi, in vsi hribje so lepo obdelani in obrašeni. V dvéh urah sim se pripeljal po dolgim, napetim klancu do Ozima (Auximum nekđanjih Picenov) verh hriba. Ozim, kjer se pa nisim vstavil, je majhno obzidano mestice, ki šteje kakih 5000 duš.

Od tod se gré dolgo nazdol proti Loretu, kamor je še dvé uri. Proti štirim popoldne sim prišel v Loreto, ki verh nekiga hriba leži. Tù je kakor na vsih božjih potih sila veliko prav sitnih beračev, ki človeka malo de ne oglušé. Od vsih strani, zlasti pa po klancu proti mestu, beračijo in vpijejo: „Eccellenza mia! un bajocco — che la Madonna santissima l' accompagni — un bajocco — mezzo bajocco!“

Loret je majhno mestice, skoraj ena sama ulica, pa vender šteje čez 6000 duš, od kterih se smé po vsi pravici reči, de jih Mati božja živi. Sicer bi ljudje ne mogli nikakor živeti, ker na svojih gričih močno belkaste zemlje le malo malo pridelujejo. Pametno so tedaj storili, de so svetišče prav krasno okinčali. To svetišče je Marijna „hišica iz Nazareta“, ki so jo po pravlici nekiga Aleksandra Jurjeviča (Alessandro di Giorgio), ki je bil takrat fajmošter na Tersatu, angelji v letu 1291 10. dan veliciga travna iz Nazareta na Tersat pri Reki prenesli. Na Tersatu pa — pravi pripovedka dalje — ni Marii dolgo dopadlo, ampak čez tri leta se je 10. dan grudna v letu 1294 v Loreto preselila. Ali je na ti pripovedki kaj resničniga ali nič, je pripušeno vsacimu samimu soditi, jez Ti povém le, kar se pripoveduje, in Ti namesto vsiga družiga hočem le omenjeno hišico popisati, kakor sim jo sam vidil.

Hišica z enim samim oknam je 30 čevljev dolga, 15 široka in 18 visoka. Noter bi bilo tãma kakor v jami, ko bi toliko lučie ne gorelo. Podoba Matere božje pa ni iz Nazareta, ker je vsa černa ko zamorka; silno lepa pa je in z zlatam in dragimi biseri tako okinčana, de se vsa blešči. Tudi Marijna hišica je na vsih štirih unanjih stranéh kar lepo okinčana. Na sprednji strani proti zahodu, kjer se tisto okno kaže, skozi ktero je bil Gabriel k Marii prišel, ste na voglih iz marmeljna čudovito lepo iztesani podobi prerokov Jeremija in Ezehiela. Uniga je stesal slavni umetnik Sansovino, tega pa Jeronim Lombardo. Verh prerokov ste vpodobljeni šembilji Libiška in Perzijska. Sred te strani (če pod oknam ali nad oknam, se ne vém prav spomniti) je iz marmeljna v malim kipu (basso rilievo) čuda lepo iztesano „angeljsko oznanjenje“, tudi Sansovinovo delo. Na južni strani hišice, kjer so vrata va-njo, ste podobi preroka Caharija in kralja Davida iz lepiga beliga marmeljna; obé je izobrazil Jeronim Lombardo. Verh teh podob ste spet dvé šembilji Eritrejska in Kumejska; med podobama je na enim kraji „Jezusovo rojstvo s pastirji in angelji“, ki so malani kakor de bi bili živi; — na drugim kraji vrat pa so sveti trije kralji. Oboje je slavni Sansovino iz lepiga beliga marmeljna krasno izdelal. Na ti strani je tudi Lombardov prerok. Malakija in Delfiška šembilja. Na zorni strani ali proti izhodu je silno lepa Mojzesova podoba in več družiga; — in na severni strani so podobe prerokov Izaija, Daniela in Amosa, in nad njimi šembilje Helespontiška, Frigiška in Tiburska — vse iz beliga marmeljna in kaj lepe.

Cerkev, v kteri popisana hišica stoji, je silno velika in lepa, in s krasnimi pisanimi in mozajkastimi podobami kar lepo okinčana. Velke vrata so iz bron v lite s čuda lepimi kipi (bassirilievi), ki zgodbe svetiga pisma kažejo.

Cerkveni zaklad so bili Francozi večidel izpraznili, pa se je spet veliko lepiga in krasniga nabralo. Poleg mnogoverstne zlatnine in srebernine in dražih biserov sim vidil tù ženitvansko oblačilo Saksonskiga kralja Antona.

Pred cerkvijo je prav lep in velik terg z zalo štirno in s krasno broneno podobo možaka, ki je malo tacih na Petrovim stolu sedelo, namreč papeža Siksta V.